

GÆS

Vi ved ikke præcist, hvornår man begyndte at holde gæs i Dragør.

I 1564 befaler kongen at lade fange nogle af de gæs, der findes på Amager, og levere dem på Københavns Slot¹. Der var dog formentlig tale om vildgæs, for en del af de særlige privilegier de hollandske bønder fik, var også retten til at fange fugle, og at større dyr og fugle, f.eks. svaner og gæs, skal leveres til kongen.

Det fortælles, at kromanden i Dragør, *Svend Hansen Gynge*, i 1669 havde besøg af kong Frederik den 3., da han var på svanejagt ved Dragør. Kongen så, at kromanden havde tøjret sine gæs på kroens tag og spurgte ham, hvorfor han gjorde det. Gynge svarede, at han ingen jord havde at tøjre dem på. Kongen forærede ham derfor et stykke jord langs stranden lige nord for byen - det areal som senere blev benævnt "Løkken" og strækker sig ud til nuværende Annasvej².

Senere møder vi gæssene i de historiske kilder i 1724, hvor amtmanden må behandle en sag om gæssene på Saltholm. Store Magleby-bønderne klager nemlig over, at dragør'erne har deres gæs gående på øen, hvor de fordærver det vand, som kreaturerne skal drikke. Så allerede på det tidspunkt må der have været et gåsehold i Dragør, og gæssene har været på sommerophold på Saltholm.

I 1700-tallet var gæssene ikke bare til eget brug. I 1796 fortælles det, at Dragør leverede 800 gæs til hovedstaden.

Fra 1832 har vi oplysning om, at der dette år sendes 832 gæs til Saltholm³ og i 1868 er det noteret, at 66 personer betalte "græspenge" for 171 gæs – og hertil kom så alle gæslingerne.

Gåseavl var ikke blot en hobby, men en del af husstandens økonomi. De gav en god indtægt, og prisen på en gås var omkring år 1900 på fire kroner⁴.

Da sømanden *Jens Eybertsens* kone døde i 1830, stod der i dødsboopgørelsen at hun bl.a. ejede to gråbrogede gæs, hvoraf den ene lå på ti æg. Så selv gåseæggene blev betragtet som en del af kapitalen.

Gåsesteg var ikke nogen almindelig spise til jul, for gæssene skulle sælges – ikke spises. I stedet spiste man klipfisk eller salt-ål juleaften.

¹ Kancelliets brevøger vedrørende Danmarks indre forhold. 1885-86. 18. november 1564.

² Christen Nicolaisen. Amagers historie. Bind 3, side 272

³ Svend Jans: Saltholmens saga. I: Amagerbladet 14.9.1972.

⁴ Valdemar Holms erindringer, 1962 (Historisk Arkiv Dragør A774).

Gæssene var en del af familien

Dragør-gæssene boede inde i folks hjem. Når gæssene rugede på deres æg, foregik f.eks. i et skur i gården. Det var dog mere sikkert at have dem inde i huset, så rotterne ikke tog gæslingerne.

Alfred Schmidt skriver i sine erindringer om gåseopdrættet: *"Der blev om Foraaret passet godt paa, at Æggene blev lagt i Hjemmet, hvor Gaasen hørte til. Naar Gæssene saa viste Tegn til at ligge, blev der lavet Rede i Udhuset eller i et Kammer bag Beboelsen, et passende Antal Æg lagt i Reden, saa kom Gaasen til og begyndte Rugningen.*

Naar Gæssene alle var kommen til at ligge, skulde der passes paa, at Gaasen ikke gik for længe fra Reden, saa Æggene blev kolde.

Naar det blev mod den Tid, hvor Rugeperioden var ude, var der jo Spænding over, hvor mange Gæslinger der vilde komme, for der var af og til ufrugtbare Æg imellem, og naar Gæslingene kom frem af Ægget, begyndte Arbejdet med at passe dem.

De skulde i nogle Dage holdes inden Døre, være hvor der ikke var for koldt. Flere Steder havde de dem i Stuen og smaa Kamre.

Før de fik Lov at komme ud, skulde de alle mærkes i Foden i Svømmehuden. Hver Familie havde fra tidligere Aar sit Mærke, som blev klippet eller hugget i Foden.

Naar det saa var en Dag Solen skinnede, og der var lidt Græs paa Marken, blev de smaa puttet i en stor Kurv, et Amagerforklæde bundet over, og saa bar Konen dem ud paa Marken, efterfulgt af Gæssene, som havde ruget dem ud.

De gik med udstrakte Halse og Næbbene helt op til Kurven, gækkende hele Tiden. Naar de smaa saa var sluppet ud paa Marken, kom de gamle Gæs, stak Halsene ud over hele Flokken, og saa var der et pippende og gækkende. Just som de smaa stod paa Benene, dejsede de paa Halen, men der var idel Glæde over Tilværelsen"⁵.

Muligheden for at sætte gæssene på græs på strandengene syd for Dragør fik dragør'erne i 1810, da de købte retten til græsning på engene af Store Magleby.

Når gæssene var blevet fortrolige med at opholde sig på strandengene, lærte de selv at gå turen, og hver dag kunne man se gæssene spadsere gennem Dragørs gader i flokke.

Mange steder var der i plankeværkerne en gåselem, som blev åbnet, når gæssene skulle ind og ud. I plankeværket på Dr. Dichs Plads 2 sidder lemmen der stadig, for her har der indtil 1998 været drevet gåsehold⁶.

⁵ Alfred Laur. Schmidt: Dragør-erindringer. 1987. Side 50-52.

⁶ Birte Hjorth: Byvandring i Dragør. 1998. Side 41-42.

Forfatteren *Christian Haumark* skrev i 1927 om sine oplevelser med gæssene under et sommerophold i Dragør: "I en tidlige morgentime, ved halvsyv-tiden, forlader gæssene de hjemlige gaarde og vandrer i flokke med en fører – en bevidst gase, som ingen i flokken vover sig op på siden af⁷."

Man sagde, at dragør-gæssene var meget præcise. Når de vendte hjem fra strandengene, og skulle finde deres eget hus i Dragørs gader, vidste folk i byen, at så var klokken halv fire, og det var tid til at sætte vand over til eftermiddagskaffen⁸.

Når de gik gennem gaderne i "gåseparaden", fik de sig gerne lidt at drikke fra de åbne rendestene, der løb mellem brostenene.

Gåsevogterne

Arbejdet med gæssene var kvinders og børns. Børnene kunne efter skoletid holde øje med gæssene, når de gik på strandengene.

Mary Riber skriver i sine erindringer om, hvordan hun passede gæs som barn: " I min barndom var der mange gæs i Dragør, vi småpiger passede gæs for flere gamle koner, og for det fik vi 10 øre om ugen. Vi havde sommetider tre hold at passe på, og det var ikke altid let, de måtte jo ikke blandes, så vi skulle ikke slippe dem af syne⁹.

Nogle gæs græssede på Vestgrønningen, for her var god plads og minimal trafik. Maleren Carl Wentorff har i et billede fra hjørnet af Bjergerlav skildret nogle af byens koner, der står og snakker, mens de holder øje med gæssene.

Charles Hansen skriver i sine erindringer om Dragør, at "denne lille By er saa underlig stille, undtagen naar Konerne mødtes ved Byens eneste Vandpost, for der skræppede Konerne og Byens Gæs omkap, saa man ikke kunne høre Ørenlyd."¹⁰

Også på pladsen i den nordlige ende af Vestgrønningen, hvor der var et lille vandhul (i dag Nordre Væl) gik gæssene.

Gæssene kunne endda gå på kirkegården. I 1908 skrev en avis, at gæssene gik og græssede på Dragør Kirkegård, men gæssenes ejer mente at have vundet hævd på græsningen, fordi den havde fundet sted i 20 år¹¹.

⁷ Christian Haumark. Gæs, ænder og mennesker. Uidentificeret avisartikel, 18.6.1927.

⁸ Harry Kaae: Dragør – huse, mennesker, historie og historier. 1962. Side 94.

⁹ Mary Ribers erindringer, 1966. (Historisk Arkiv Dragør A465).

¹⁰ Charles Hansens erindringer om Villa Fyrbakken. (Historisk Arkiv Dragør A814).

¹¹ Dragør Fjerkræavlerforening 1950-1990. Citerer artikel i Amager Avisen.

Gæssene på Saltholm

Når gæssene havde vænnet sig til at gå ude, og de var hærdede til at modstå regn og blæst og kulde, kom de på græs på Saltholm om sommeren.

Gæssene gik i én stor flok, men ejerne kunne altid genfinde deres gæs efter det mærke, som var klippet i svømmehuden på deres fødder.

Martha Zimling, der voksede op på Saltholm, fortæller om gæssene: De kom om foråret som store ællinger og blev så fanget ind om efteråret. Tre-fire mand kom sejlene over, gik på øen og fandt deres gæs, som de drev ind og sorterede i stalden. Far kørte så gæssene, som var bundet og lå bagi i vognen, ned til båden¹².

Det skete dog, at hele gåseflokken prøvede at svømme hjem til Dragør, og var det hen på sommeren, hvor de havde spist sig fede, kunne de godt klare turen¹³.

Andre gange gik det ikke så godt. Engang havnede hele gåseflokken i Taarbæk og en anden gang var de svømmet til Hven¹⁴.

I 1912 nåede én flok gæs helt til Sverige. Ejeren måtte rejse til Klagshamn for at hente dem. Her var de taget i pleje af en svensk bonde, som dog forlangte foderpenge og dyrlægeregninger betalt – i alt til et beløb, der var højere end gæssenes værdi. Så gæssene fik lov at blive i Sverige.

Gåserepublikken

Formentlig i begyndelsen af 1900-tallet flyttede gæssene ud fra dragør'ernes hjem og ud i små gåsehuse.

Gæssenes huse var oprindeligt for enden af Zytffensgade, men ved anlægget af færgehavnen omkring 1960 var man nødt til at flytte gæssene, fordi det ville være for farligt, hvis de skulle krydse færgeområdet, på vej til strandengene. Arealet blev stillet til rådighed af kommunen.

Der blev i 1950'erne dannet to gåseholderforeninger: Dragør Fjerkræavlerforening og Broen, som i dag er fælles om "gåserepublikken", som gæssenes by kaldes.

Dragør Fjerkræavlerforening er stiftet i 9.3.1950. På det tidspunkt holdt den til i Stejlerækkerne, på et areal man lejede af kommunen for 10 kr. om året. For at blive medlem af foreningen, skulle man være bosiddende i Dragør.

I slutningen af 1950'erne flyttede foreningen ud til dens nuværende beliggenhed.

Broen eksisterer i 1953, hvor foreningen lejer areal ved Walløes Havn til gåsehold. Navnet kan muligvis have relation til *Knudens Bro*.

¹² Martha Zimlings erindringer. I: DLF-nyt, 2003, nr. 2.

¹³ Chr. L.: Dragør. I: Hjemmet, 29.6.1906.

¹⁴ Brochure udgivet af Barbara Marias guldsmedie i Dragør.

